

LBRIS

We know
books

Coperta de I. OPRÎȘAN

Coperta I: Dumitru Nimigeanu (autorul cărții) în costum național

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
NIMIGEANU, DUMITRU

Însemnările unui țaran deportat din Bucovina/

Dumitru Nimigeanu ; pref. de Grigore Nandriș ; ed. îngrij.
și postf. de I. Oprîșan. - București : Saeculum I.O., 2021
ISBN 978-973-642-474-8

I. Nandriș, Grigore (pref.)
II. Oprîșan, I (postf.)

821.135.1
94

Editura SAECULUM I.O.
ISBN 978-973-642-474-8

© Toate drepturile pentru această ediție sunt rezervate
Editurii SAECULUM I.O..

DUMITRU NIMIGEANU

**ÎNSEMNĂRILE UNUI
ȚĂRAN DEPORTAT
DIN BUCOVINA**

**Prefață de
GRIGORE NANDRIȘ**

**Ediție îngrijită și postfață de
I. OPRÎȘAN**

Editura SAECULUM I.O.
București – 2021

Cuprins

<i>Închinare</i>	5
Gr. Nandriș. <i>Să nu-i uităm!</i>	7
Gr. Nandriș. <i>Cuvânt de introducere</i>	13

ÎNSEMNĂRILE UNUI ȚĂRAN DEPORTAT DIN BUCOVINA

I. DRUMUL ÎN ROBIE	17
O graniță nouă care desparte două lumi.....	17
Călăuză pe graniță.....	21
Răzbunarea unui nemernic.....	24
„Vrem să mergem în România!“	27
Foame și mizerie	31
Planuri, norme, cote, corvezi	35
Colhozurile	37
Deportările	41
Un „congres al poporului“	43
Ultima deportare, la 13 iunie 1941	45
Începe războiul.....	56
În Regiunea Autonomă Germană.....	59
Regiunea Orenburg, odinioară și astăzi	60
În oblastul Aktiubinsk.....	63
Debarcarea	65
Noua locuință.....	67

Cerchezii	69
„Bandiții de români“	70
Calvarul românilor	74
Munca de primăvară	76
Viața în sovhozuri	78
Români colonizați în Kazakstan	79
Mai departe, spre răsărit.....	84
La lucru, în Kartalî.....	86
Soarta românilor de peste Nistru, refugiați în România	89
Românii deportați în oblastul Sverdlovsk.....	91
Legătura cu Tereblecea, în 1944	92
Viața pe șantier.....	95
Viața la sate	98
Soarta unei învățătoare.....	99
Foamea, grija de toate zilele	101
Din șantier în șantier	102
Alte locuri, aceeași mizerie.....	106
Propaganda politrucului.....	108
„Casă“ proprie.....	113
II. ZORI DE LIBERTATE	119
Vești de-acasă.....	119
Gânduri de fugă	121
Drumul spre țară	124
Sosirea în Cernăuți.....	130
În satu-n care m-am născut.....	134
„Oamenii din pădure“	138
Planuri de fugă în România	141
Rătăcind prin Ardeal și Banat	146
Fuga în Iugoslavia.....	151
La muncă în fabricile iugoslave.....	154
Plecarea din Iugoslavia	159
Spre lumea liberă	167

ANEXE

ANEXA 1	173
ANEXA 2	177
ANEXA 3	179
ANEXA 4.....	181

ADDENDA

Mărturii despre deportările în Siberia.....	185
I. Oprișan: <i>O energie românească</i>	199

I. DRUMUL ÎN ROBIE

O GRANIȚĂ NOUĂ CARE DESPARTE DOUĂ LUMI

... Peste noapte, satul meu Tereblecea s-a găsit într-o altă lume. Toate s-au schimbat în mai puțin de 24 de ore. Credeai că puterile iadului au fost dezlănțuite de stăpânul lor asupra satelor pașnice, ce așteptau rodul trudei lor după muncile de primăvară.

Ucigașii și toți făcătorii de rele au fost sloboziți din închisori și aruncați asupra noastră. Nebunii au fost scoși din casele de sănătate și s-au întovărășit cu toți vagabonzii și criminalii, făcându-se șefi de poliție și apărători ai regimului comunist. Venetici cunoscuți și necunoscuți au fost făcuți primari și prefecți de către armatele de invazie. La aceștia s-a alăturat pleava doritoare de pradă din fiecare localitate, pentru a-și împărți avutul altora. Aceștia erau instrumentele prin care comuniștii distrugeau o lume așezată de secole prin muncă și omenie, căci partid comunist pe la noi nu era. Noi ne-am fi putut apăra cu pumnul de acești nemernici, dacă ei nu ar fi fost sub protecția armatelor de invazie rusești.

După zvonurile răspândite cu iuțeala fulgerului despre ultimatul Rusiei Sovietice, în 27 iunie 1940, oamenii se pregăteau să apuce calea codrilor, dar nu se puteau despărți de pământul muncit de ei și de toți strămoșii lor. Tot felul de zvonuri hrăneau

din oră în oră nădejdea într-o mântuire supraomenească. Credeam că mai avem o zi, două, în care să luăm ultima hotărâre, dar armata comunistă ne-a zădărnicit toate nădejtile revărsându-se peste noi ca un puhoi de mocirlă. Peste noapte am intrat în împărăția morților și a robilor.

Armata comunistă nu s-a ținut de cuvânt după cum se legaseră stăpânii ei, prin ultimatum-ul din 27 iunie 1940, anume ca armatele române să se retragă în timp de patru zile. În realitate armatele bolșevice au ocupat teritoriile românești în curs de 24 ore.

Bieții ofițeri români, văzând că puhoiul comunist vine peste ei, se retrăgeau scrâșnind din dinți, dat fiind că aveau ordin să nu deschidă focul.

Veneticii și ticăloșii, rămășițele satului, începuseră să se bucure de venirea comunismului. În fiecare comună a fost pus primar câte un venetic dintr-aceștia, sau dacă comuna nu avea venetici, a fost pus primar cel mai prăpădit și cel mai rău; și astfel, cu acești oameni, au început comuniștii a-și face jocul. Alții au fost numiți șefi de sectoare. Aceștia trebuiau să ducă în fiecare seară rapoarte, în care arătau tot ce s-a întâmplat în timpul zilei. Șeful de sector se prezenta la primărie dimineața și seara. Seara primea ordinul care prevedea câte care din sectorul său trebuiesc trimise a doua zi la pădure, câte pluguri au de mers la arat pentru obște, câți oameni să meargă la tăiat în pădure și multe altele de felul acesta.

Dacă în timpul nopții dispărea vreunul fugind peste graniță, în România, tot șeful de sector trebuia să anunțe cine a fugit din sectorul lui. În fiecare comună erau câte 10-15 agenți de miliție, aleși tot din rămășițele satelor. Acești agenți erau bine instruiți, căci în fiecare seară aveau cursuri politice. Ei deveniseră periculoși pentru toată lumea și populația avea groază de ei pentru că erau apărați de armata rusă. Misiunea lor era să urmărească orice mișcare contra regimului. Astfel, ei ascultau

seara pe sub ferestrele caselor ce vorbesc oamenii, și când cineva vorbea rău despre regim, era anunțată miliția, care înconjura casa respectivă. Oamenii erau arestați și nimeni nu-i mai vedea. Dacă cineva venea din satul vecin, era legitimat de acești agenți. Ca să mergi în comuna vecină, îți trebuia neapărat adeverință specială de la primărie, semnată de primarul comunist și de unul din agenți, în care se spunea că ești „om bun“ și că poți merge până în acea comună!

Seara, la primărie, acești nemernici discutau numai ce măsuri să ia împotriva sătenilor, care nu erau pe placul comuniștilor. Intrase groaza în oameni și-ți era frică să vorbești ceva în casa ta și în familia ta, fiindcă nu știai de unde puteai fi auzit. Pentru un cuvânt spus contra comunismului, erai interogat și schingiuit.

Populația de la orașe căuta scăpare, încercând să se strecoare peste graniță, în România. Cum în Bucovina granița era încă necunoscută, din cauză că provincia fusese împărțită în două, noua graniță era demarcată ici și colo prin câte o ciuhă, adică o bătă lungă având în vârf o legătură de paie. Această demarcație a fost în prima lună, căci mai târziu granița a fost atât de întărită, încât s-ar fi putut numi nu numai „cortină de fier“, ci „porțile iadului“!

După cum am spus, oamenii dinăuntrul „cortinei“ căutau să fugă în România. Necunoscând granița, ei căutau să vină în contact cu cei de lângă ea. Dacă nimereau peste un om bun, erau salvați, dacă găseau unul care voia să-i jefuiască, acesta îi ducea pe câmp unde știa el și îi încurca cu fuga, încât bieții refugiați își pierdeau bagajele. Au fost și multe cazuri când refugiații au căzut în mâinile grănicerilor ruși.

Un ucrainean din comuna Stârcea, care-și schimbase numele în Smit, se ducea la Cernăuți și lua persoane pe care le aducea până într-o luncă pe granița de pe malul Siretului. Aici le lua bagajele, spunându-le că merge să le treacă peste graniță, iar ei să aștepte că el va veni peste o jumătate de oră. În timpul acesta

se ducea la comandamentul rus, unde anunța că la punctul cutare sunt persoane care vor să fugă. În mai puțin de cinci minute bieții oameni erau prinși și duși din nou la Cernăuți. Pe deasupra, la închisoare, li se mai lua și hainele, dacă nu denunțau numele călăuzei care-i dusese până pe luncă.

Aceasta am aflat-o de la persoane care primiseră scrisori de la nemții repatriați din Bucovina în Germania în toamna anului 1940. Printre cei arestați se găseau și nemți, iar după convenția germano-rusă, orice persoană de naționalitate germană, oriunde s-ar fi aflat, avea dreptul să se repatrieze; și atunci nemții au fost scoși din închisori și trimiși în Germania. Multe persoane au putut fi astfel salvate, dar și mai multe au căzut în ghearele anticriștilor.

Cu jale mare ne uitam la soldații sovietici, care veniseră și ocupaseră Bucovina noastră, de unde cu o săptămână mai înainte se retrăsese frumoasa armată română. Vedeam numai chipuri de oameni străini, care nici nu semănau a oameni, cu umerii obrajilor ieșiți în afară, cu ochii mici, între care nu era nici unul mai îmbrăcat și mai spălat. Nu era nici o diferență între soldați și ofițeri. Pe toți îi vedeai scărpinându-se mereu pe la subsuori. Noi râdeam, dar ei se mândreau, spunând că e o cinste să fii murdar! Spuneau că ei fac parte din clasa muncitoare și sunt oameni pentru țară.

Ți Văzând acest dezastru, nimeni nu mai avea curajul să lucreze. La primărie, la școală, la cârciumă, pretutindeni pereții erau plini cu afișe comuniste. La primărie aduseseră cărți de Marx, Lenin și Stalin, pe care le traduseseră în limba română. Ne întrebam unul pe altul: „Ce înseamnă asta, frate, suntem străini în țara noastră?” Vedeam grupuri de femei plângând, oameni disperăți și vedeam totodată pe derbedei, pe bețivi și pe leneși cum se învăteau prin comună. Se bucurau văzând cum le vine pomana, căci avutul lor și-l pierduseră de mult bând și chefuind, iar acum căutau să se răzbune pe noi.

CĂLĂUZĂ PE GRANIȚĂ

Comuna mea natală devenise comună de frontieră. Granița trecea chiar peste un ogor al meu, care era jumătate de partea României și jumătate de partea Rusiei. Foarte des mergeam la lucru pe acel ogor, fie că aveam de lucru, fie că nu, mai mult pentru a vedea cum e păzită granița. Curând am început să dau ajutor celor care voiau să fugă în România.

Astfel am călăuzit pe directorul școlii din Tereblecea, pe niște doamne din Storojineț, pe un comisar de poliție din aceeași localitate, și pe mulți alții.

În timp ce treceam pe doamnele din Storojineț, am fost descoperiți. Persoanele respective erau conduse de o călăuză a mea, iar eu stam la un punct de observație pentru orice împrejurare. Totuși au avut timp și au trecut, cu călăuză cu tot, în România. Călăuza s-a dus împreună cu refugiații la poliția din Siret, care a felicitat-o pentru felul cum a procedat. Dar refugiații nu erau mulțumiți, fiindcă o parte din bagaj le rămăsese netrecut, aflându-se încă pe un ogor de porumb, lângă postul meu de observație. La întoarcere, călăuza mea a fost condusă pe granița de lângă Siret, de un locotenent de grăniceri român, care-i dase o scrisoare cu rugămintea s-o ducă soției lui la Cernăuți; urma să se refugieze și ea împreună cu alte soții de ofițeri.

La trecerea înapoi în satul nostru, călăuza a fost descoperită de grănicerii ruși; norocul a fost că porumbul era mare până la brâu și, văzând rușii venind, călăuza a început să rărească porumbul, cu toate că nu era al nostru. Rușii nu au porumb în Rusia, așa că nu știau că porumbul nu se rărește la vremea aceea, dar erau siguri că acea persoană venise din România. Ei

au dat semnalul printr-un foc de armă, după care urma să vină de la comandamentul din sat doi grăniceri călări ca să o ia în primire. În timpul acesta de așteptare, grănicerii ruși i-au spus călăuzei să se așeze pe iarbă, fără să-i facă percheziție.

Călăuza a scos scrisoarea locotenentului și, rupând-o în sute de bucăți, a îngropat-o în dosul piciorului stâng. Când a sosit escorta, călăuza a fost transportată la comandamentul din Tereblecea, unde i s-a făcut o percheziție corporală nemaipomenită, fără a i se găsi ceva. După aceea a fost băgată într-un beci cu apă până la genunchi. În aceeași noapte a fost scoasă de opt ori la interogatorii și tot de atâtea ori băgată din nou la beci. După multă suferință și chin, a fost transportată într-un lagăr de „arestați“, care fuseseră prinși, la fel ca și călăuza mea, pe graniță.

Lagărul se afla în curtea proprietarului Gârjțchi din comuna Vadul-Siret. În timp de numai o lună de zile după invazia Bucovinei, în acel lagăr se aflau 2400 de persoane. Afară de acesta, mai existau încă nouă asemenea lagăre, toate pline. Acesta era lagărul pentru regiunea noastră, în care se aflau închiși: preoți, profesori, învățători, primari, funcționari și foarte mulți pensionari, cărora comuniștii nu le-au mai plătit nici o pensie. Printre aceștia erau și doi generali ieșiți la pensie, al căror nume înu-l știu. Ceea ce știu sunt cele ce-mi povestea călăuza, despre persoanele care se găseau acolo.

După o lună de zile a venit o comisie rusească și fiecare deținut a fost chemat din nou la interogator, de la care a ieșit fiecare după cum a avut noroc. Călăuza mea a scăpat susținând ceea ce declarase la început, când a fost prinsă, anume că se găsea la lucru și că nu fusese în România. Când s-a întors acasă, ne-a povestit că numai 5% au scăpat și că restul de 95% au fost încărcăți în camioane și duși la gara Vadul-Siret, unde au fost urcați în vagoane de marfă cu destinația Siberia.

Dar să ne întoarcem la restul bagajului, care rămăsese netrecut. Acum granița se întărise mult cu grăniceri care veneau și te legitimau pe câmp, chiar la distanță de un kilometru de la graniță. Eu aveam ascunse, în acel loc cu porumb, patru valize și trei pachete, ale unui comisar, care vrea să treacă în România. Văzând că se dau mereu semnale de alarmă, m-am înțeles cu comisarul să plec acasă ca să aduc ceva de mâncare, urmând să trecem în noaptea următoare, deoarece ziua era imposibil de trecut șoseaua Cernăuți-Botoșani, care e construită pe un terasament ridicat. Ne-am înțeles și am plecat. Acasă mă aștepta un consătean, Ostafi Crețu, un om bun de altfel, care voia să afle despre reușita noastră și căruia eu, ca un nesocotit, i-am povestit totul. Ostafi Crețu s-a dus acasă și a povestit, la rândul lui, nevستی-si și nevستی unui văr al lui, Vasile Crețu, care, auzind toate acestea de la nevestă-sa, a plecat împreună cu ea și cu un frate ca să ia lucrurile părăsite pe locul lui. Neștiind precis unde sunt și căutând la întâmplare prin porumb, comisarul i-a observat și a fugit după indicațiile date de mine înainte de a ne despărți, reușind să treacă cu bine peste șoseaua periculoasă înspre România.

Ajuns în sat, m-am dus la primărie și am cerut noului primar Alexe Gabor o adeverință că am pământ lângă graniță și că am dreptul să-l lucrez. Înarmat cu acest document pentru zonă, eram acum mai cu curaj, dar când am ajuns cu mâncarea la locul știut, ce să vezi? Nici comisar, nici bagaj! M-a apucat grija și mă treceau fiorii, pentru că nu era nimeni care să-mi spună ce se întâmplase. În drum spre casă, m-am întâlnit cu un băiat al lui Ion Cojocaru, care mi-a spus că a văzut pe Vasile Crețu și pe fratele său, Nițucă Crețu, căutând prin porumb. Atunci m-am lămurit. Eram acum sigur că aceștia luaseră bagajul. La intrarea în sat, l-am întâlnit și pe Vasile Crețu, care mi-a spus că merge la câmp. Bineînțeles că nu mi-am trădat ce-aveam pe suflet, dar în ochii lui am observat o bucurie nebună. Vasile îmi zise că

el ar bea ceva și că să merg cu el la cârciumă. M-am dus, dar n-am băut nimic. Seara am aflat de la vărul său, Ostafi Crețu, că aceștia doi, Vasile Crețu și frate-său, Nițucă Crețu, luaseră bagajul și-l împărțiseră între ei. Erau lucruri de valoare. Într-un geamantan ar fi fost și suma de 60.000 lei, care pe timpul acela însemna ceva. Mai târziu, când și-au închipuit că eu am uitat întâmplarea aceasta, au început să poarte din lucrurile furate, care se deosebeau ușor de hainele noastre.

De altfel, îi urmăream cu atenție, fiindcă primisem îndrumări printr-o scrisoare clandestină să predau bagajul grănicerilor români, iar dacă nu-l pot trece, să-l păstrez la mine. Ce era să păstrez, când bagajul nu mai era? Văzând odată pe nevasta lui Vasile Crețu cu mai multe lucruri străine pe ea, am început s-o iau la rost, spunându-i de la obraz:

„Ce credeți voi că n-o să crape asta odată? Dacă rămân rușii aici, norocul vostru, dar dacă se vor întoarce românii, vă vor pocni oasele în lanțuri și veți spune și țâța ce-ați supt-o!“

RĂZBUNAREA UNUI NEMERNIC

Pentru aceste cuvinte, Vasile Crețu s-a răzbunat a doua zi, spunând unui văr al meu, Leon Nimigeanu, și nevastei acestuia, Veronica, că „o să-i pocnească lui Dumitru al lui Neculai oasele în Siberia, nu Leontinei mele în lanțuri, când vor veni românii.“ Acest nemernic s-a vorbit și cu alți derbedei și m-au reclamat la NKVD Din această cauză am fost chemat de mai multe ori la poliție, unde m-au interogată după o coală de hârtie, la care se uitau mereu: reclamația contra mea. Mă întrebau foarte blajin, oferindu-mi scaun și țigări și scriind mereu. Aceasta a fost în toamna anului 1940. Pe data de 13 iunie 1941, pe când mă găseam încuiat în vagon pentru deportare în Siberia, deodată intră pe ușă un căpitan de miliție purtând o geantă cu actele celor

care se găseau în vagon. Venindu-mi rândul, am fost întrebat de toți moșii și strămoșii, din ce neam mă trag și pe cine mai am în România. Cum stam aproape de acel NKVD-ist, am putut vedea *aceeași* coală de hârtie, după care fusesem interogată în Tereblecea. M-am îngrozit și mai mult când am văzut iscălitura lui Vasile Crețu, *în românește*, sub reclamația scrisă *în rusește*, limbă pe care consăteanul meu nu o cunoștea.

*

Din primele zile ale ocupației a intrat groaza în populația românească. Toate informațiile de care aveau nevoie noii conducători, le luau de la minoritari sau de la românii decăzuți, cum era cazul unuia Costan Panciuc, zis Costălău. Această arătare de om era de mult uitată de Dumnezeu și de oamenii buni. Cele câteva hectare de pământ pe care le avusese, le vânduse pentru băutură sau la jocul de cărți. Altfel umpluse o casă de copii, care erau nevinovați. În tinerețe, făcându-și armata la Regimentul 113 infanterie din Cernăuți, a luat parte la răzcoala acestui regiment în 1922. În 1940, când au venit la putere comuniștii, acest nenorocit le-a întins mâna și, bătându-se cu pumnii în piept, le zicea:

„Tovarăși, eu comunist, eu ispravnic!“

A reclamat pe mulți oameni, cu diferite minciuni, căci un neadevăr al unui comunist era crezut. Puteai să aduci sute de martori și de semnături contra, ei nu-ți mai dădeau drumul și nici nu te credeau.

Când au început arestările individuale, Costălău însoțea miliția arătând locuința și tot el era cel care răcnea mai tare decât miliția la omul care urma să fie arestat, cerându-i să-și părăsească cât mai repede casa. Arestările se făceau numai noaptea, luând pe bieții oameni din somn și scoțându-i numai cu ce aveau pe ei, nepermițându-le să se îmbrace bine, fiindcă interesul lor era să te piardă cât mai repede.

Orașul Cernăuți avea în timpurile normale 150-200 de deținuți, care erau numai bandiți sau criminali. Când au venit comuniștii, au dat drumul criminalilor, fărâmiând ușile închisorilor și fotografiind eliberarea lor. Din comuna mea s-a întors acasă de la Cernăuți o persoană care dăduse foc casei lui Visarion Chirilă. De asemenea s-a întors, tot din închisoarea din Cernăuți, și fata lui Niculai Sadovec, care-și omorâse tatăl. Toți acești nemernici și criminali erau voioși și fericiți, bătându-se cu pumnul în piept și strigând:

„Asta e libertatea poporului!“

După șase luni de ocupație comunistă, în închisorile din Cernăuți nu mai era loc pentru arestați, umplându-se și cazărmile cu oameni nevinovați. Astfel erau pline cazărmile regimentelor 5 Grăniceri, 11 Roșiori și 4 Pionieri. Mii și mii de oameni gemeau sub lacăt. Mulți din ei s-au stins chiar atunci, în 1940. Din satul meu au fost arestați următorii: Toader și Avrentie Nimigeanu, foști primari, Pintilie Nimigeanu, fost notar, Sârbu Nimigeanu, bun gospodar, Vasile Dubău, Dumitru Nimigeanu al lui Cozmuță și Leon Socaciu al lui Cozma.

Dacă un locuitor fusese primar chiar cu 20 de ani în urmă, comuniștii tot îl arestau. Aceste suferințe și chinuri de neînchipuit din beciurile închisorilor ni le-a povestit Ilie Socaciu, care a stat închis numai trei luni, după care, ca prin minune, i s-a dat drumul acasă. Alte știri mi-a dat Dumitru Socaciu, fost vecin cu mine, care a fost arestat pe nedrept în urma reclamației lui Dumitru Cojocariu, precum că ar avea armă ascunsă și că ar fi vrut să fugă în România. Pe baza acestor declarații false, Dumitru Socaciu a fost schingiuit groaznic și condamnat la 25 de ani muncă silnică.

Înainte de a fi trimis în Siberia sau în altă parte, la lucru, bietul om s-a îmbolnăvit de atâta nenorocire ce căzuse pe capul lui. L-au dus atunci la spitalul central al închisorilor din Cernăuți, vechiul spital militar de ochi. După ce s-a îndreptat puțin, Dumitru

tru Socaciu s-a întovărășit cu încă doi oameni și au hotărât să fugă. Au rupt păturile, făcându-le funii și au lărgit gratiile de la geam. Legând funia de gratii, și-au dat drumul pe fereastră într-o noapte pe viscol.

Dintre toți trei numai Dumitru Socaciu a reușit să scape, ceilalți doi au fost împușcați de gardieni: unul chiar lângă fereastră, iar al doilea după câțiva pași. Socaciu a fugit cât l-au ținut picioarele, ca la 5 kilometri, numai în cămașă și desculț. Aceasta era în ianuarie 1941, pe un ger de foc. Undeva, lângă Cernăuți, a fost adăpostit la o casă, al cărei proprietar avea și el un fecior la închisoare. Gândindu-se la ce suferă și fiul lui, acel om l-a dus pe Dumitru Socaciu până lângă comuna noastră.

Urmărirea lui de către miliție era ceva groaznic: îl căutau zi și noapte pe la vecini, pe la neamuri și prin alte sate, pe la rude. La casa lui era mereu control, în speranța că poate va veni odată. Așa a ținut timp de patru luni. În aprilie 1941, când s-au făcut primele deportări în masă, a fost ridicată și nevasta lui D. Socaciu cu un copilăș. În 1947, când m-am întors eu din Siberia, i-am citit scrisoarea ei din oblastul Murmansk: copilul îi murise în prima lună după deportare, încă pe drum, din cauza frigului și a foamei; cerea de la familie să-i trimită îmbrăcăminte calduroasă. Soțul ei, Dumitru Socaciu, luptase pe ambele fronturi, iar în 1948 era încă în viață, dar la ce mai era bun bietul om? Și ca el erau mii...

„VREM SĂ MERGEM ÎN ROMÂNIA!“

În toamna anului 1940, când se repatriau nemții din Bucovina și Basarabia, vedeam cum le străluceau ochii de bucurie, fiindcă scăpau de hoardele comuniste. Noi însă rămâneam pierduți. În Tereblecea Veche locuiau români, iar în Tereblecea Nouă nemți. Când venise comisia nemțească pentru repatriere,